

Thuiswerk, toenemend probleem

Lubbers een tijdje op mijn plaats

Door een vriendin ben ik erin gerold. Voor een thuiswerkcentrale heb ik eerst mobiles gemaakt. Dat betekende dat je voorbedrukte kaarten kreeg, waar gaatjes in geprikt moesten worden; dan touwtjes er omheen, in plastic zakjes stoppen, dicht nieten en per zoveel in doosjes doen. Later heb ik haarstukjes gemaakt. Daarvoor kreeg je een stapel lapjes, die je moest invouwen, dichtnaaien, met een speld vaststeken en ook weer in een doosje stoppen. De mobiles kreeg je per gaatje betaald, voor tien gaatjes een dubbeltje, voor elf gaatjes elf cent. Voor de haarstrikjes ving ik vijftien cent per stuk. Ik heb wel eens uitgerekend dat dit met alle handelingen mee - van voorbereiden tot en met inpakken - neerkwam op drie gulden per uur. Gemiddeld werkte ik vier à vijf uur per dag. Met alle andere beslommingen was dat wel het maximum. Als er tenminste werk was, want dat moest je ook maar afwachten. Ik heb wel eens vier, vijf maanden zonder gezeten; dus ook zonder dat extra inkomen (meestal zo'n 200 gulden per maand) waar je toch op rekt om van rond te komen. Het ging op aan rekeningen, het huishouden, zo nu en dan een nieuwe spijkerbroek.

Maar anders stond er bij de contactpersoon van de thuiswerkcentrale voor vier weken werk voor je klaar, wat je zelf haalde en bracht. En dan werk je je weer een aantal maanden helemaal kapot. Eigenlijk nam je steeds teveel mee, uit angst dat er de volgende keer geen werk zou zijn. Deed je bovendien iets verkeerd, dan kon je het allemaal voor niets weer overdoen.

Je raakt er behoorlijk opgefokt van. Mijn man werd sjagerijig, omdat ik alleen aan het hoognodige in het huishouden toekwam. De kinderen vonden het niet leuk. Zelf was je ook gespannen. Je sociale contacten raakte je kwijt, omdat je voor niemand meer tijd had. Mensen begrepen niet dat je al je energie nodig had om die productie te halen. Er wordt nog altijd naar thuiswerk gekeken alsof dat voor een nieuwe televisie is, voor luxe-uitgaven. Terwijl ze niet zien wat voor konsekwenties het voor jou en je gezin

We wilden niet alleen óver thuisarbeid schrijven. Om het thema méér 'gezicht' te geven hebben we daarom drie vrouwen geïnterviewd die dat werk gedaan hebben of nog doen. Dat gebeurde aan de hand van een aantal vragen naar bijvoorbeeld het 'waarom', de rechtspositie en arbeidsomstandigheden, het inkomen, de combinatie van huishouding en thuiswerk, enzovoort. Hoewel de drie vrouwen - zelfbewust, actief, zonder angst of schaamte om over hun ervaringen te praten - misschien niet helemaal representatief zijn voor de grote groep die zij vertegenwoordigen, spreken hun verhalen voor zich.

Naast de onderlinge verschillen die er natuurlijk ook zijn (verschillen in opleiding, arbeidsverleden, gezinsomstandigheden), springen vooral de overeenkomsten in het oog. Nog afgezien van de verdiensten zijn met name het isolement, de werkdruk, de rechtsonzekerheid en het feit dat de thuiswerksters eigenlijk alle risico lopen, belangrijke klachten. En vrijwel niemand doet het echt voor haar plezier. Of uit 'vrije keuze'.

★ ★ ★

Jenny Ramp (31) woont met man en vier dochters van 12, 10, 8 en 4 jaar in Werkendam, tussen Gorinchem en Breda. Ze heeft het MAVO-diploma en één jaar HAVO. Toen ze destijds zwanger werd, heeft ze haar baan als telefoniste/receptioniste bij een krantenbedrijf opgezegd.

Waarom is ze een paar jaar geleden begonnen met thuiswerk? "Gewoon om het geld. Niet omdat ik me verveelde, zoals werkgevers vaak denken. Part-time werk is hier nauwelijks te vinden en kinderopvang is er al helemaal niet. Dus als je wat wilt bijverdienen, ben je wel verplicht thuiswerk te gaan doen. Ik heb er ook mijn opleiding tot werktuigbouwkundig tekenaar voor op moeten geven. Daar was absoluut geen tijd meer voor.

heeft. Dat je in feite gewoon werkt, voor het geld, ook al is dat thuis. Zou je bij een bedrijf werken, al was het maar in een kamertje van twee bij twee, dan zou er anders tegenaan gekeken worden.

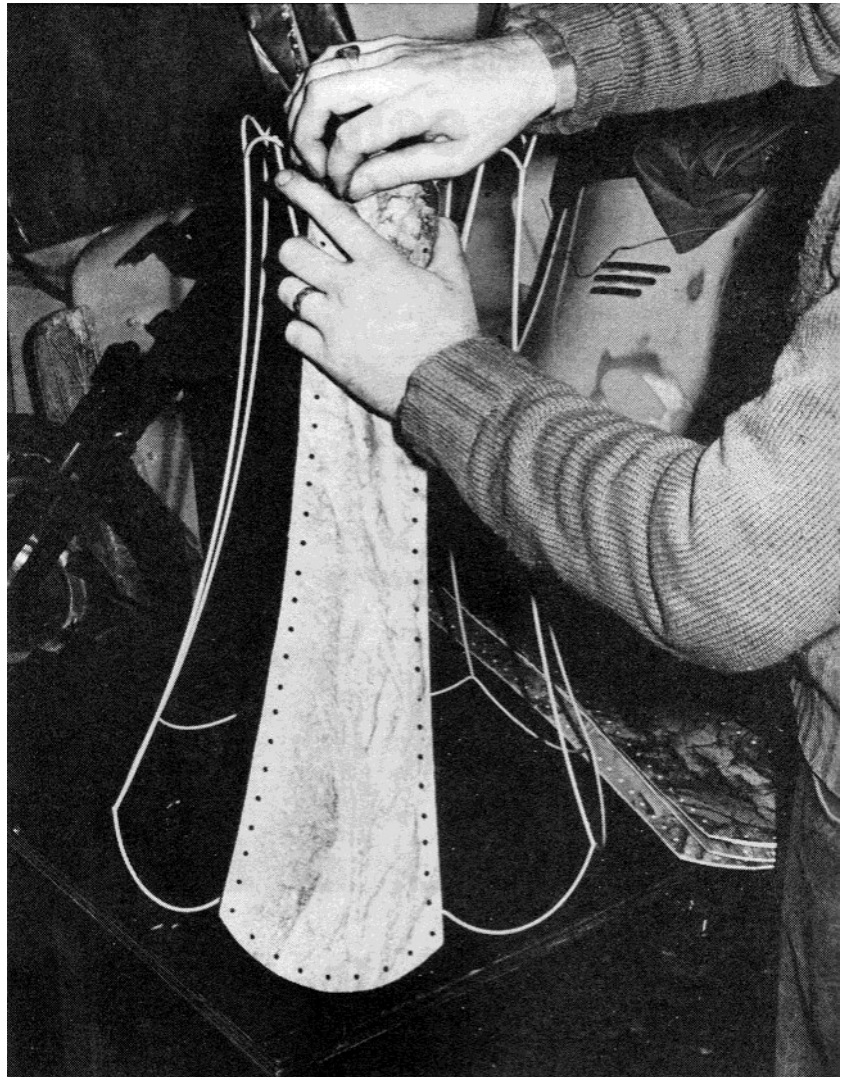
Er wordt ook veel te weinig over gepraat. Volgens mij verricht een groot aantal mensen hier in Werkendam thuisarbeid, want je ziet ze overal met dozen sjouwen. Maar niemand weet het van de ander. Er wordt niet over gesproken. Uit een soort schaamte; misschien omdat het zwart werk is, of omdat mensen bang zijn hun werk te verliezen.

Ik ben er nu mee gestopt, omdat ik mijn schouders overbelast heb door het werk.

Dat is extra zuur, want ik heb natuurlijk geen aanspraak op ziekengeld of een andere uitkering. Er werd heel nauwkeurig in de gaten gehouden dat je niet boven 40 procent van het minimumloon kwam (zodat er dus ook geen sociale premies en dergelijke betaald hoefden te worden). Gebeurde dat een enkele keer toch, dan kreeg je je geld wel uitbetaald, maar administratief werd het uitgesmeerd over de maand (en) erna. Voor fabrikanten is het een hele lukratieve manier van 'werk geven'. Alle risikaos zijn voor jou als thuiswerkster."

Dat daar iets aan moet gebeuren ("daarom werk ik ook mee aan dit soort interviews") en liefst wettelijk, staat voor haar als een paal boven water. Maar hoe? Optimistisch is ze er niet over. "Als je iets wilt organiseren, dan ligt dat, zeker hier, heel ingewikkeld. Om maar een voorbeeld te noemen. Ik weet dat in een dorp verderop een hele turkse familie strikjes zit te maken. Die mogen er dan niet zo mooi uitzien, maar ze halen wel een hoge produktie. Voor minder geld. Daardoor zijn andere vrouwen hun werk kwijtgeraakt. Dat speelt dan ook nog.

Van de thuiswerkcentrale zelf kun je al zo niets verwachten. De kontaktpersoon wilde best met me discussiëren, maar ik had natuurlijk nooit gelijk. Ze begreep de problemen wel, want ze heeft ook thuiswerk gedaan; doet dat eigenlijk nog. Ze zit in dezelfde positie, want ze kan er ook ieder moment uitgegooid worden. Werkgevers hebben er alleen maar voordeel van. En wat Lub-

bers betreft, 'die zou 's een tijdje op mijn plaats moeten zitten'.

Voor het lidmaatschap van een bond heb ik geen geld. Blijven de Steunpunten Thuiswerk over.

Bovendien weet je niet voor wie je zit te werken. Maar het zou al heel wat zijn, als de gegevens boven tafel kwamen en om te beginnen die thuiswerkcentrales aan regels werden gebonden.

En ze eindigt opgelucht: "Die hele stresssituatie zou ik voor geen goud meer willen, ook niet voor die paar rotcenten. Ik kan nu mijn tijd weer plannen, ben niet meer zo aan huis gebonden. Ik doe vrijwilligerswerk, want ik kan het toch niet laten me overall mee te bemoeien. Maar het liefst zou ik een baantje buitenshuis hebben."

★ ★ ★

Marian van Heugten (36) is gehuwd, heeft twee dochters van 13 en 9 en woont in Goes. De Mulo heeft ze destijds niet afgemaakt. Ze heeft ooit een

baan gehad op kantoor en in de verkoop.

Toen haar man werkloos werd en juist op dat moment een advertentie in de krant stond waarin thuiswerk werd aangeboden, is ze er samen met haar man op afgegaan.

Om de financiën. "Je denkt dan toch 'dat is leuk meegenomen'. Zeker omdat tijdens die informatie-avond geschermd werd met bedragen van elf, twaalf gulden per uur. Voor het in elkaar zetten van spotjes. Dat zou je makkelijk kunnen halen. Maar het viel vies tegen. Het was heel onhandig werk vaak, ook voor mijn man. Als je een hele goeie spot had, kwam je hooguit op zeven gulden per uur. Maar dat was echt een uitzondering. Ik denk dat we gemiddeld vier gulden per uur verdienen.

Het werk kwam rechtstreeks van de fabriek, werd dan ook gebracht en gehaald. Om de dag. Dat was ook best wel aanpoten. Als je eraan begint, realiseer je je dat niet. Je zit enorm

vast. 'Vrijheid blijheid' is er heus niet bij. Minder nog dan bij een gewone baan. Dan doe je om vijf uur de deur achter je dicht. Maar als het met die spotjes tegenzat en het was vijf uur, dan moest je ze toch afmaken voor de volgende dag. In de praktijk kwam het er dan ook op neer dat we 's avonds zaten te werken.

Want dat is ook een nadeel van thuiswerk. Als je buitenshuis werkt, dan is dat voor iedereen duidelijk. Maar ben je thuis, dan blijft iedereen gewoon aanlopen. En eigenlijk wil je zelf ook niet onder je sociale verplichtingen uit. Dus het werk hoopt zich op, terwijl je huishouden ook door moet draaien. Je bent zo dubbelop bezig.

Daar komt de rommel dan nog bij. Ze komen het werk brengen en van de gang komt het geleidelijk aan de kamer in. Als de tafel te klein wordt, ga je op de grond verder. Niet echt lekker.

We zijn er mee opgehouden, omdat we op een gegeven moment in de bijstand terecht kwamen. Dat betekende dat we maar 25 procent van toch al weinig geld zouden overhouden. We vonden dat niet meer reëel, zeker niet in verhouding tot al het werk. Vier uur per dag kon je er wel voor uittrekken; eigenlijk acht uur, omdat we het samen deden. En dan vergeet je nog handelingen die je snel tussen de bedrijven door doet. Tijdens het koken draai je alvast een paar fittingen in ... Je komt dan al gauw op vijf uur. Over vergoeding van kosten die je maakte, werd ook nooit gesproken. Je kreeg wel een paar tangen, maar die voldeden niet. Dus om het werk sneller af te krijgen, verzonnen we van alles en schaften we ook zelf gereedschap aan. Maar een elektrische schroevendraaier bijvoorbeeld kost al gauw f 99,-; dan kun je nagaan hoe lang je weer moet werken voor je dat hebt terugverdiend. Het bedrijf had daar totaal geen boodschap aan. Daar wordt het geld verdiend over de ruggen van de thuiswerk(st)ers heen. Met een minimale vaste bezetting en in ons geval zo'n 200 thuiswerk(st)ers (schat ik toch wel) is die fabriek groot geworden. Het is een goed geoliede organisatie, met al die autootjes. Zo langzamerhand zou het thuiswerk daar - gedeeltelijk misschien - in vaste arbeidsplaatsen omgezet kunnen en moeten worden.

★ ★ ★

Ze is 35 jaar en in Mexico geboren. Daar was ze werkzaam als stewardess ('serveerster in de lucht' noemt ze dat zelf) en al actief vakbondslid. Ze heeft een mooie mexicaanse achternaam, maar haar man's naam is degelijk en oerhollands, Bakker. Ze woont niet ver van Amsterdam.

Elsa Bakker werkt thuis als teletypiste, in het engels, op een door het bedrijf geleverde personal computer. In tegenstelling tot de meeste thuiswerksters heeft ze een vast arbeidscontract en werkt ze eigenlijk op dezelfde arbeidsvoorwaarden als toen ze nog op kantoor zat. "Het is ook hetzelfde bedrijf, één van de grootste uitgeverijen in West-Europa."

Elsa is nu tien jaar in ons land, getrouwd, gescheiden en nu weer getrouwd. "En gelukkig dit keer." Ze werkt vijf dagen in de week. Full-time dus. "Wat dat betreft is het ook net als vroeger op kantoor, ik werk de weekdays en zaterdag en zondag hou ik vrij. Met vrouwen die kinderen hebben, ligt dat anders; die moeten vaak ook in het weekend inhalen, omdat ze er door de week uitmoeten voor de kinderen." Haar werk wordt gewoon bezorgd door de post. "Met mijn baas heb ik alleen telefonies contact. En als hij belt, vind ik

het best, maar als ik moet bellen, heb ik de pé in. Die kosten worden niet vergoed.

Over de postbestelling wil Elsa wel kwijt dat dat veranderen moet. "Nu is het zo dat wij, de thuiswerksters, verantwoordelijk zijn voor het spul zodra het daar de deur uit is. Ik vind dat die verantwoordelijkheid bij het bedrijf moet blijven liggen. Uiteraard heb ik het niet in de hand of de postbestelling wel goed gaat. Tot nu toe heb ik geen klachten, maar toch moet daar wijziging in komen. Het moet de verantwoordelijkheid van de baas blijven."

Op de vraag waarom ze haar werk buitenshuis ingeruild heeft voor thuiswerk, antwoord ze lakoniek: "Ach, zo is het nou eenmaal gegaan." Maar er blijkt toch een reden te zijn. Ook op kantoor was ze actief vakbondslid. "Ik was altijd bezig, in de koffiepauzes, na het werk ook wel, om mijn vrouwelijke kollegaas ervan te overtuigen dat ze zich moeten organiseren. Die activiteit kwam mijn chef niet zo goed uit. Op een gegeven moment barste de bom. Ik kon wel blijven werken, maar dan thuis. En eerlijk gezegd kwam me dat in de periode wel goed uit."

Ze heeft het vakbondswerk echter niet opgegeven. Integendeel. Nu is ze bezig ook de thuiswerksters te organiseren. Ze is lid van de Dienstenbond en de Vrouwenbond FNV. Voorts heeft ze

onmiddellijk contact gezocht met het Steunpunt Thuiswerk Amsterdam.
"Logies, want er moet nog heel wat verbeterd worden voor de mensen die thuiswerk doen. Wat de Dienstenbond betreft hebben we ook een aantal eisen geformuleerd, die in de komende CAO-onderhandelingen meegenomen worden. Ik hoop nu maar dat het geen papieren eisen blijven, maar dat de bond daadwerkelijk gaat optreden om die zaken ingewilligd te krijgen." Eén van die eisen is dat door thuiswerksters vergaderd zou moeten kunnen worden in de tijd van de baas. "Zoals dat ook in de bedrijven het geval is." Ook de verdiensten komen in die eisen naar voren. "Waarom krijgen thuiswerkers bijvoorbeeld geen tegemoetkoming in de kosten van verwarming, elektriciteit, afschrijving van machines en dergelijke? Ik heb die kwestie al eens besproken met mijn direkte baas, maar die antwoordde dat ik dat maar via de belasting moet regelen."
En andere nadelen van thuiswerk? "Het isolement waarin je zit. Dat moet ook opgeheven worden. En dat kan door de vrouwen bij elkaar te brengen en - zo

mogelijk - te organiseren. Als dat gebeurt, kan het ook niet zo zijn dat de één meer betaald krijgt dan de ander. Ik zeg altijd tegen de meiden: wij zijn de mensen van de onderkant. Ook als je overdag op kantoor werkt. Je had toen ook te maken met diskriminatie: Oh, het is de typiste maar... Maar zonder typiste komt het werk er niet uit. Zonder de onderkant wordt het niks. En dat geldt ook voor de thuis-typiste."
Als voordeel voor het thuis werken ziet ze dat ze meteen kan beginnen 's morgens. Nadeel is weer het "in je dooie eentje werken" en "als ik me vroeger niet zo prettig voelde, nam ik een baaldag. Nu moetje inhalen. In je eigen tijd."
Als Elsa te laat aflevert krijgt ze geen boetes, wel telefoontjes. "Maar het komt toch sporadies voor dat ik m'n werk niet af krijg, dus dat gebeurt niet zo vaak. In mijn huishouding hebben we één regel: er moet worden schoongemaakt, gekookt enzovoort. Als ik tijd heb, doe ik het en als ik geen tijd heb, doet mijn man het. Werk is werk en dat moet gewoon gedaan worden."

*Hans Fransen van de Putte
Hennie Zwart*